

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שבו
ערש"ק פרשת מסעי ה'תשע"א

ג' מסעות בירידת הנשמה למטה

הקשר בין הכהן הגדול לרוצח בשוגג

שיטת הרמב"ם במספר שערי העזרה

טובה פעולה אחת מאלף אנהות

פתח דבר

לקראת שבת קודש פרשת מסעי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שכז), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות ענייני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

כבר נודעה בשערים, ספר "הל" בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושי וביאורי של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם.

ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים – בהם חרב הבית – הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הם כבנין הבית ברוחניות.

וכמאמר המדרש (תנחומא צו, יד): "אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם. א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתוניו בגולה יהא בנין ביתי בטל?! – והיינו שע"י לימוד הלכות בנין הבית ה"ז פועל שאין "בנין ביתי בטל" (וראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"גשמה פרים שפתינו".

אשר לכן, הבאנו בקובץ זה ענין אחד מתוך ספר הנ"ל, והוא פלפול בשיטת הרמב"ם בפלוגתת הש"ס במנין שערי העזרה.

ובימים אלו המסוגלים לגאולה, כמבואר בסה"ק, נישא כפינו אל שמים ונתחנן "בנה ביתך כבתחילה וכונן מקדשך על מכונו" ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" אכ"ר.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

צוות העריכה וההגהה:
[עי"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב יוסף גליצנשטיין,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
ת.ד. 2033
1469 President st.
Brooklyn, NY 11213
60840
כפר חב"ד
טלפון: 03-738-3734
oh@chasidus.net
718-534-8673
הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ז מקרא אני דורש

כאן ישננו, כאן הוקרנו:
ביאור משלים אלו

יקשה במשל רבי תנחומא למסעות בני "כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך",
דלכאו' מה הנמשל לדוגמאות אלו, ויבאר באופן נפלא, דמרוזים בזה ג' מסעות הראשונים
של בני"

(ע"פ לקוטי שיחות חי"ח עמ' 390 ואילך)

יא פנינים

עיונים וביאורים קצרים

יב יינה של תורה

"כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך": ג' "מסעות" בירידת הנשמה

המסעות מרעמסס לפי החירות הם מסעות כלליים / המסעות רומזים למסע הנשמה /
הקב"ה אינו שמח מהגלות / המסעות בפנימיותם הם אך טוב וחסד / אודך ה' כי אנפת בי

(ע"פ לקוטי שיחות חי"ח ע' 390 ואילך)

יז פנינים

דרוש ואגדה

יז חידושי סוגיות

שיטת הרמב"ם בפלוגתת הש"ס במנין שערי העזרה

יבאר בדרך חדשה שיטת הרמב"ם בביאור דברי רבא בש"ס בענין זה עפמש"כ בפיה"מ,
ועפ"ז יתרץ קושיית המפרשים שסברו דהרמב"ם פסק כאביי נגד הכלל דהלכה כרבא /
יחדש דכל פלוגתת הש"ס אינה מחלוקת במציאות כמה שערים היו אלא באיזה שערים הי'
גדר שער לדינא, ויבאר הנפק"מ בזה

(ע"פ "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" סימן יד)

כד תורת חיים

מכתבי קודש אודות הדרך בו יעשה אדם לפרסתו, ושצריך להתאים עצמו לברכותיו ית'

כז דרכי החסידות

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ מליובאוויטש נ"ע המבאר שהעיקר הם הפעולות
במעשה בפועל, ואין להסתפק באנחות בלבד

כאן ישננו, כאן הוקרנו: ביאור משלים אלו

יקשה במשל רבי תנחומא למסעות בני"י "כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך", דלכאו' מה הנמשל לדוגמאות אלו, ויבאר באופן נפלא, דמרומזים בזה ג' מסעות הראשונים של בני"י

בפירוש רש"י ריש פרשתנו:

"למה נכתבו המסעות הללו? להודיע חסדיו של מקום, שאע"פ שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות .. זה מיסודו של רבי משה הדרשן.

ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת:

משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו. כיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך".

וצריך ביאור: היכן מציינו בנמשל – מסעי בני ישראל – ענינים אלו של "כאן ישננו", "כאן הוקרנו", ו"כאן חששת את ראשך"?

לקראת שבת

ב. והנה בגור אריה פירש: "כי לפעמים היו ישראל בנחת ובשלוה, וזהו 'ישננו'; ולפעמים היו ישראל בצער, כאשר היה חסר להם דבר, וזהו 'הוקרנו'; ולפעמים בסכנה היו, וזהו כמו חולה החושש בראשו".

אך לפי פירושו נמצא שהמשל והנמשל רחוקים המה, דבמשל מדובר על שינה – ואילו בנמשל מדובר על "נחת ושלוה" (ולא על שינה בתוכנה הפרטי); במשל מדובר על קור וצינה – ואילו בנמשל על "צער" בכלל (שאינו תלוי בקור דוקא, כמובן); במשל מדובר בחולה החושש בראשו – ואילו בנמשל על "סכנה" בכלל (שיכולה להיות בכמה אופנים, ולא דוקא סכנת חולי).

ועל כן נראה לפרש באופן קרוב יותר, ששלושת ענינים אלו שבמשל – מכוונים הם בנמשל כלפי שלושת המסעות הראשונים שנסעו ישראל ממצרים עד ים סוף, כדלקמן.

ג. המסע הראשון שנסעו ישראל היה ביום הראשון של פסח – ואז נסעו "בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות" (פרשתנו לג, ה).

ופרטי מסע זה מבוארים הם בדברי רש"י (בכמה מקומות):

בתחילה "היו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן. ולשעה קלה כשבאו ליסע ולצאת, נקבצו כולם לרעמסס" באופן של "ואשא אתכם על כנפי נשרים" (יתרו יט, ד ובפרש"י);

ולאחר שנתקבצו כולם לרעמסס נסעו משם לסוכות. ו"מאה ועשרים מיל היו, ובאו שם לפי שעה, שנאמר 'ואשא אתכם על כנפי נשרים'" (פרש"י בא יב, לז);

ולאחר שהיו שם כמה שעות, הרי נשארו בסוכות גם לשינת הלילה – שכן הנסיעה מסוכות היתה רק "ביום השני" (פרש"י בשלח יג, כ), כך שבליילה שבין היום הראשון לשני היו עדיין בסוכות.

ומעתה מובן היכן מצינו בנמשל "כאן ישננו" – בהמסע מרעמסס לסוכות, שישנו שם.

[ואגב אורחא – יש להעיר ולהוסיף (הבא לקמן – מלקוטי שיחות חל"ו ע' 11 הערה 36):

הנה ידוע ה"מדרש אגדה" שהובא בכמה ראשונים (עיטור – הובא בשו"ת הרשב"א ח"ג סרפ"ד. ר"ן סוף פסחים. ועוד), בתוכן מצות ספירת העומר בין פסח לעצרת:

כאשר יצאו ישראל ממצרים ואמר להם משה שהובטח כי כאשר יצאו ממצרים "תעבדון את האלקים על ההר הזה", שאלו ישראל את משה "אימתי עבודה זו?" וכאשר השיב להם משה "לסוף חמשים יום", אז התחילו למנות את הימים (כל אחד לעצמו) מתוך תשוקה וצפיה לקבלת התורה על הר סיני.

ולפום ריהטא יש להקשות: למה לא התחילו לספור תיכף כשיצאו ממצרים – ביום ט"ו בניסן (אלא רק בט"ז ניסן)? ועוד ידועה שאלה כללית בענין ספירת העומר – מאי טעמא עיקר הספירה צריך להיות בלילה דוקא?

אמנם לפי הנ"ל י"ל בפשטות:

כיון שנסיעת בני ישראל מרעמסס לסוכות היתה באופן של "ואשא אתכם על כנפי נשרים", ונסעו מרחק גדול בזמן קצר ביותר – הרי חשבו שתיכף ימשיכו ויבואו להר סיני לקבלת התורה.

ולכן באותו יום (ט"ו ניסן) לא שאלו למשה "אימתי עבודה זו"; רק כאשר החשיך היום – ליל ט"ז ניסן – וראו שעומדים להישאר לישון בסוכות ועדיין אינם קרובים להר סיני לקבלת התורה, אז שאלו "אימתי עבודה זו" ואז התחילו למנות הימים.

ולכן גם לדורות, מתחילים לספור ב(א) ט"ז ניסן דוקא (ולא בט"ו), (ב) בלילה דוקא (כשם שאז התחילו לספור בליל ט"ז).

ד. המסע השני שנסעו ישראל היה "ויסעו מסוכות ויחנו באתם אשר בקצה המדבר" (פרשתנו לג,

ו).

ובמסע זה התחדשו ענני הכבוד, כדברי הכתוב (בפ' בשלח יג, כ-כא): "ויסעו מסוכות ויחנו באתם בקצה המדבר. וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך"; וי"ל, שבמסע הראשון מרעמסס לסוכות לא הוצרכו לענני כבוד, כי כיון שנסיעה זו היתה באופן ד"על כנפי נשרים" (פרש"י בא יב, לו) הרי אין צורך בענני כבוד – ודוקא במסע השני התחדש הענין דענני כבוד שמלווים את ישראל.

והנה, א' התפקידים העיקריים של ענני הכבוד היה – להקיף את בני ישראל כמו סוכה, "לצל לבל יכה בהם שרב ושמש" (כמבואר בפוסקים הל' סוכה – טור, שולחן ערוך ונ"כ אורח חיים ס' תרכה. וראה גם פרש"י אמור כג, מג. ובכ"מ). ומעתה נמצא מתאים הלשון "כאן הוקרנו" – לגבי מסע זה מסוכות לאיתם, שבו התחדש ענין ה"צל" של ענני הכבוד, שענינו למנוע חמימות ולשמור על מזג "קר".

[ולהעיר, שהיו להעננים עוד תפקידים, וכגון זה שהענן שנוסע לפניהם היה מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך, והורג נחשים ועקרבים (פרש"י בהעלותך י, לד). אך בפשטות לא היה צורך בתפקידים אלו עד שהיו במדבר ממש (לאחרי שיצאו מים סוף), ששם לא היו דרכים סלולות ושם הוא מקום "נחש שרף ועקרב" (עקב ח, טו). ונמצא שבשלב זה (כאשר עוד לא הגיעו אל המדבר ממש) עיקר הענין דענני הכבוד היה בזה ש"הוקרנו", צל ומניעת החמימות. – ועיין גם בהמבואר (לענין סוכה) בלקוטי שיחות חל"ב ע' 741, וש"נ].

ה. המסע השלישי היה: "ויסעו מאתם וישב על פי החירות.. ויחנו לפני מגדל" (פרשתנו לג, ז). ומה שהתחדש במסע זה היה שבני ישראל טענו כנגד משה רבינו ואמרו (בשלח יד, יא-יב): "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר, מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים. הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר, חדל ממנו ונעבדה את מצרים, כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר".

והנה, טענה זו שטענו ישראל כנגד משה היתה טענה שכלית, השייכת להמוח שבראש (ובזה

לקראת שבת

י

שונה היא משאר הנסיונות שהיו במדבר, שעיקרם היה מצד זה שהיו רעבים ללחם וצמאים למים, ולא טענה בשכל – דוק ותשכח).

ולכן מתאים למסע זה הלשון "כאן חששת את ראשך" – שכאן היה פגם ומיחוש בה"ראש" (שכל) שבישראל.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

שם תהא דירתו

ורצה גאל דם את הרצה אין לו דם
אין לו דם – הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם
(לה, כו. רש"י)

כתב הרמב"ם (הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ח):
"הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם, ואפילו לדבר
מצוה. . . ואפילו להציל נפש בעדותו. . . אפילו כל
ישראל צריכין לתשועתו אינו יוצא משם לעולם. ואם
יצא התיר עצמו למיתה" (ומקורו במכות פ"ב משנה ז).

והקשו באחרונים (ראה מפרשי המשנה שם – תפארת ישראל,
שיח יצחק, ועוד) מדוע אינו יוצא להצלת נפשות, והרי
פקוח נפש דוחה כל התורה כולה, ולמה אין מצות
ישיבה בעיר מקלטו נדחית מפני פקו"נ?

ו"ל הביאור בזה:

הא ד"אם יצא – התיר עצמו למיתה" אין זה רק דין
היתר לגואל הדם להרגו, אלא הוי דין היוצא מעצם
גדרו של הרוצח, דבעצם יציאתו מעיר מקלטו "התיר
עצמו למיתה".

ביאור הדברים:

במשנה (ספ) נלמד דין זה מהכתוב "ונס שמה – שם
תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו", והיינו
שגדרו של הרוצח בשגגה מצ"ע הוא גדרו של "גברא
קטילא", ורק "שם" והיינו בעיר מקלטו – "תהא
דירתו" שמתחדש אצלו דין "חיות".

וכמ"ש "ונס אל אחת מן הערים האל וחי".
ד"חיות" הרוצח בשגגה היא רק ב"אחת מן הערים
האל".

וזהו, שאם יצא "התיר עצמו למיתה", דאין זה רק
מצד רשות גואל הדם להרגו, אלא משום שנפקע ממנו
גדר "חיות" וכ"גברא קטילא" הוא.

ולפי"ז מובן בפשטות הא דאינו יוצא מעיר מקלטו
אפילו להציל – דכיון שע"פ דין תורה תיכף כשיוצא
מעיר מקלטו כבר נעשה בגדר "גברא קטילא", א"א
שיחול עליו שום חיוב ודין לצאת מעיר מקלטו לאיזה
ענין שהוא, דהרי פשוט שאין חיוב להציל נפש,
כשפעולת הצלה תעשה את האדם ל"גברא קטילא".
וק"ל.

(עייין בארוכה בלקו"ש חלק ל"ח עמ' 127 ואילך)

מצוות התלויות בגבולות הארץ

צו את בני ישראל. . . זאת הארץ אשר
תפול לכם בנחלה ארץ כנען לנבלתיה
לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה
לארץ הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב, לומר
לך, מן הגבולין הללו ולפנים המצות נוהגות
(לה, ב. רש"י)

צריך להבין, מנא לי' לרש"י דהטעם על זה
ש"הוצרך לכתוב" גבולי הארץ הוא בכדי לידע
איזהו מקומן של ה"מצות הנהוגות בארץ", דלכאו'
בפשש"מ הוצרך לכתוב זאת לדעת בנוגע לכיבוש
עצמו, עד היכן גבולות הארץ שעליהם לכוושה?

ו"ל בזה, דלכאו' היה צריך להיות דיבור זה
ליהושע, דהלא כבר נאמר למשה שלא הוא יכניסם
לארץ (חקת כ, יב) כ"א יהושע (פנחס כו, יח), והול"ל "צו
את יהושע". ועוד, דלמה נצטוו בזה כל בני ישראל
"צו את בני ישראל" והרי אין זה דבר המסור ליד
כאו"א אלא למנהיג.

ונוסף על זה, דאם היה כוונת הדיבור רק בכדי
שידעו הגבולות הצריכים לכיבוש, הול"ל "זאת
נחלתכם בארץ כנען לגבולותיה" ותו לא, ומהא דמוסיף
"אשר תפול לכם", שנתינתה להם היא באופן ש"תפול
לכם" ע"י הקב"ה (שאינו נוגע לקביעת הגבולות),
נראה שהחיוב לדעת גבולי הארץ נוגע גם לדבר
שענינו כלפי שמיא.

ולכך פי' רש"י דמה ש"הוצרך לכתוב מצרני גבולי
רוחותי סביב" הוא בנוגע לעניין הנוגע כלפי שמיא
– "לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ", ומוכן א"כ מה
שישנו החיוב על כל אחד ואחד מבני, "צו את בני
ישראל", לדעת גבולתיה עד היכן מקום חיובם.

וא"ש גם מה שהציווי הי' ע"י משה דוקא, דכשם
שכל המצוות לפרטיהן, גם התלויות בארץ, נאמרו
ונמסרו ע"י משה – כן הוא גם בנוגע לגבולות הארץ,
שהם פרט ותנאי עיקרי בקיום המצות, נמסרו מהשי"ת
ע"י משה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 122 ואילך)

"כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך": ג' "מסעות" בירידת הנשמה

המסעות מרעמסס לפי החירות הם מסעות כלליים / המסעות רומזים למסע הנשמה / הקב"ה אינו שמח מהגלות / המסעות בפנימיותם הם אך טוב וחסד / אודך ה' כי אנפת בי

אודות ענין המסעות מצינו במדרש¹: משל למה הדבר דומה, למלך שהיה בנו חולה, הוליכו למקום אחר לרפאותו. כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות, וא"ל: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך. כך א"ל הקב"ה (ל)משה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר "אלה מסעי".

והנה, זאת וודאי אשר כל הפרטים שבמשל זה, להיותו משל בתורה, ה"ה מדוייקים בתכלית הדיוק – ולא בכדי נקט ג' מקומות ד"כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך", דבוודאי בג' פרטים אלו מרומז עניין "אלה מסעי בני ישראל בצאתם מארץ מצרים".

כדי להבין את זאת, נקדים כמה דיוקים בתוכן מאמר המדרש הנ"ל:

א) בני ישראל הלכו מ"ב מסעות עד הגיעם לארץ נושבת, ובמשל מדובר רק אודות ג' מסעות בלבד, ואפילו לא מרומז ב"וכו" שישנם עוד מסעות. ומכאן שג' מסעות אלו עניינם כללי והוא קיים

(1) תנחומא מסעי ג. במדב"ר פכ"ג ג (הובא גם בפרש"י ריש פרשתנו).

לקראת שבת

יג

בכל המסעות דבני".

(ב) מה ש"הוקרנו" ו"חששת את ראשך" מכעיס את המלך, מובן הוא – מכיון שהם עניינים של היפך הטוב. אמנם, מה הכעס על זה ש"ישננו"?

(ג) בשתי המסעות הראשונים הלשון הוא "ישננו", "הוקרנו" בלשון רבים, כלומר הבן והמלך; ובמסע הג' "חששת את ראשך" – רק בן המלך, וטעמא בעי.

וי"ל (בהבא לקמן ראה בארוכה לעיל מדור "מקרא אני דורש") שבג' מסעות אלו רמוזים ג' המסעות הראשונים דישאל מצאתם מארץ מצרים עד הגיעם לים סוף: (א) מרעמסס לסוכות; (ב) מסוכות לאיתם; (ג) מאיתם לפי-החירות.

אודות "ויסעו מסוכות" פירש"י: "ביום השני, שהרי בראשון באו מרעמסס לסוכות". ומכאן, שאחרי המסע הראשון, ישראל נתעכבו ללילה אחד בסוכות, ו"שם ישננו".

החידוש שהתוסף כאשר נסעו מסוכות לאיתם, הוא כמפורש בקרא² "ויסעו מסוכות ויחנו באיתם גו' וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך גו'". דאז באו ענני-הכבוד "לצל לבל יכה בהם שרב ושמש"³ – "שם הוקרנו".

ובחנותם בפי החירות, באו ישראל בטענה ד"טוב לנו עבוד את מצרים, ממותנו במדבר", טענה שכלית כנגד משה – "חששת את ראשך".

כידוע⁴ רומזים מ"ב המסעות על עבודתנו בבירור "מדבר העמים" במשך כל הגלות, עד שנבוא במהרה בימינו ל"ירדן יריחו" – בחי' "ריח" הקשור עם המלך המשיח ש"מורח ודאין"⁵, שאז יבטל לגמרי "מדבר העמים", "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

והנה "אילו זכו ישראל כיון שעלו פרסות רגליהם מן הים היו נכנסים לארץ"⁶, ומכאן אשר ג' מסעות אלו היו צריכים להיות בכל מצב, גם אם "זכו ישראל" – ורק מאחר ש"לא זכו" הוצרכו להתעכב במדבר את שאר המסעות. כלומר: המהלך (הרוחני) ממצרים לאר"י חייב להיות כלול מג' מסעות אלו, ואילו זכו היו רק ג' מסעות אלו, וכיון שלא זכו ישנם דוגמת ג' מסעות אלו גם בכל

(2) בשלח יג כ-כא.

(3) ל' שוע'ר או"ח סתרכ"ה (מטוש"ע שם).

(4) ראה לקוטי-תורה לאדמו"ר הזקן פרשתנו, דרושי "אלה מסעי" וביאורם.

(5) ראה סנהדרין צג, ב.

(6) ספרי דברים א, ב.

שאר המסעות.

וא"כ, בג' מסעות אלו רמוזים (כל מ"ב המסעות דהלכו ישראל במדבר, וגם) כל מהלך עבודת האדם, בתפקידו להפוך את העולם הזה, בחי' "מדבר העמים" למקום מושב "אדם העליון שעל הכסא", מקום ראוי לגילוי שכינה, כפי שיהיה בביאת המשיח.

והנה, מהמשל נמצינו למדים אשר המלך הולך עם בנו באותם המקומות ב' פעמים. פעם אחת בדרכם אל הרופא, ובפעם הב' בחזירתם, שאז המלך מראה לבנו ומבארו: "כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך".

ודוגמתו בנמשל: בשעת ה"מסעות" של הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, ובשעת הליכת ישראל בגלות לעסוק בעבודת הבירורים – אין אנו מבינים ויודעים את תוכנם של המסעות, ומה שנראה הוא אך ורק גלות והסתר פנים. אמנם, בסיום המסעות, מצביע לנו אבינו שבשמים ומבאר את המסעות שהלכנו, שהם בחינת "כל המקומות היכן הכעיסוני" – כיון שהקב"ה עצמו כביכול איננו שמח מן הגלות⁷, ומבאר את התוכן הפנימי שבהם, כיצד היו כולם בחינת "חסדים"⁸.

וכיצד יכול להיות אשר ה"מסעות" ב"מדבר העמים" הם בפנימיותם ענייני חסד? – על זה אומר המדרש, שהליכה זו אינה בהכרח ח"ו, אלא המלך הוליכו, ומטרת ההליכה היא לרפאותו; וכיון שכן, הרי ברור שעצם הירידה בגלות ובמדבר פנימיותה אך טוב וחסד.

רצה הקב"ה שתרד הנשמה למטה, ושם יהיה בידה את כוח הבחירה החפשית בין טוב לרע – ובחרת בחיים". וע"כ נדרשים ג' עניינים:

א) הנשמה מוכרחת לרדת ממקום שבתה תחת כסא הכבוד, ולבא במקום של העלם שבו לא מרגישים את האור כי טוב של האלקות. דבלא זה א"א שתהיה המציאות של "החיים והמוות נתתי לפיך" – אין אפשרויות שתבחר בהיפך הטוב.

ב) לאידך, גם במקום המוות וההעלם, חייב הקב"ה כביכול לתת לנשמה גם את האפשרויות ד"החיים והמוות נתתי לפיך" – כלומר, שבמידה מסוימת תאיר הארה אלוקית באותו המקום, כדי שהנשמה תוכל לבחור בו. והוא כדברי המדרש⁹ "ברא במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתפו בו מידת הרחמים".

(7) כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר (ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א פ"ב. סה"מ קונטרסים ח"א קצב, ב): "גוף ועצם הצמצום, הוא היפך הרצון (העליון)".

(8) וזהו הקשר הפנימי בין תוכן הפרשה, להא שהיא מברכת את חודש מנחם-אב.

(9) ב"ר פ"ב, טו. פסיקתא רבה פ' בחודש השביעי. פרש"ר פ' בראשית. נתבאר בארוכה במאמר ד"ה שובה ישראל תרנ"ט (לאדמו"ר מזהרש"ב נ"ע).

לקראת שבת

טו

ג) עבור הבחירה בין הטוב והרע, חייב האדם שיהיה גם לנפשו הבהמית שכל, כדי שתוכל הנפש הבהמית למצוא איזה "תועלת" בהיפך האור והחיים ר"ל¹⁰.

והם המה ג' המקומות בהם בחיצוניות "הכעיסוני", ובפנימיות ה"ה חלק מן הרצון העליון. וכך הוא מרומז במדרש:

א) "כאן ישננו" – שינה היא א' משישים מיתה¹¹. בשעת השינה השכל מסתלק וה"ז רומז על הצמצום והעדר גילוי האור האלוקי, הנותן מקום למציאות של "מוות" והיפך הקדושה.

ב) "כאן הוקרנו" רומז על זה שגם בשעת ה"צמצום" מערב הקב"ה רחמים, ו"מקרר" את הדינים והצמצומים הקשים.

ג) "חששת את ראשך" (ל' יחיד) – השכל של הנפש הבהמית שנותן מקום לאדם לחשוב שכדאי לבחור ב"מוות" רח"ל. ומשום כן המסע הזה הוא בל' יחיד, כיון שהענין הא' (צמצום האור והגילוי) ה"ה ג"כ מצדו של הקב"ה (כמבואר בארוכה בסה"ק), ובוודאי אשר זה שבתוך הדינים ישנם רחמים ("הוקרנו") הוא גם מצדו של הקב"ה. אך אמנם, ההבנה הבהמית שיש טוב בהיפך הטוב – זאת אינו אמת בכלל, ולכן בוודאי שאין הקב"ה שותף בו.

ותוננם האמיתי של מסעות אלו, הוא רק טוב וקדושה "המלך" . . הוליכו לרפאותו". כיון שאפילו כאשר בן המלך נחלה רח"ל, וטועה במטרת הבחירה ובוחר בהיפך הטוב – ה"ז רק כדי שיוכל "לרפאותו", לשוב בתשובה ולבוא לדרגות עליונות יותר. ד"זדונות נעשות לו כזכיות¹², ולא רק "מכאן ולהבא" אלא גם באופן של "נעקר עוונות מתחילתו"¹³ (כיון שמתחילה כוונת המלך היא לרפא את בנו).

שכל זה יהיה בגלוי ובשלימות בביאת משיח צדקנו, שאזי "והיו חוזרין" ויתגלה "כצאת השמש בגבורתו"¹⁴ שהכל היה טוב וחסד ו"אודך ה' כי אנפת בי"¹⁵ בקרוב ממש.

10) כי בזה שהמשיכה הטבעית של המידות הבהמיות הן להיפך הטוב, בזאת לא די. כיון שהשכל מכריח לבחור בטוב – הרי שאין זה בחירה אמיתית, דהאדם הוא שכלי בעצם מהותו, ויהיה הרבה יותר קל לבחור בטוב. ומשום כן היה הקב"ה כביכול חייב לתת לנפש הבהמית "שכל" שתוכל לדמיין אשר יש איוו תועלת שכלית בהיפך הטוב.

11) ברכות נו, ב.

12) יומא פו, ב.

13) פרש"י שם בגמ'.

14) שופטים ה, לא. ראה תניא פכ"ו.

15) ישעיה יב, א. וראה אגה"ק סי"א.

פנינים

דרוש ואגדה

שם תהא דירתו

ורצח גאל דם את הרצח אין לו דם
אין לו דם – הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם
(לה, כז. רש"י)

כתב הרמב"ם (הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ח):
"הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם, ואפילו
לדבר מצוה... ואפילו להציל נפש בעדותו... אפילו
כל ישראל צריכין לתשועתו אינו יוצא משם לעולם.
ואם יצא התיר עצמו למיתה" (ומקורו במכות פ"ב משנה ז).

והקשו באחרונים (ראה מפרשי המשנה שם – תפארת
ישראל, שיח יצחק, ועוד) מדוע אינו יוצא להצלת נפשות,
והרי פקוח נפש דוחה כל התורה כולה, ולמה אין
מצות ישיבה בעיר מקלטו נדחית מפני פקו"נ.

וי"ל הביאור בזה:

הא ד"אם יצא – התיר עצמו למיתה" אין זה רק
דין היתר לגואל הדם להרגו, אלא הוי דין היוצא
מעצם גדרו של הרוצח, דבעצם יציאתו מעיר מקלטו
"התיר עצמו למיתה".

ביאור הדברים:

במשנה (שם) נלמד דין זה מהכתוב "ונס שמה –
שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו",
והיינו שגדרו של הרוצח בשגגה מצ"ע הוא גדר של
"גברא קטילא", ורק "שם" והיינו בעיר מקלטו –
"תהא דירתו" שמתחדש אצלו דין "חיות".

וכמ"ש "ונס אל אחת מן הערים האל וחיי".
ד"חיות" הרוצח בשגגה היא רק ב"אחת מן הערים
האל".

וזהו, שאם יצא "התיר עצמו למיתה", דאין זה
רק מצד רשות גואל הדם להרגו, אלא משום שנפקע
ממנו גדר "חיות" וכ"גברא קטילא" הוא.

ולפי"ז מובן בפשטות הא דאינו יוצא מעיר
מקלטו אפילו להציל – דכיון שע"פ דין תורה
תיכף כשיוצא מעיר מקלטו כבר נעשה בגדר "גברא
קטילא", א"א שיחול עליו שום חיוב ודין לצאת
מעיר מקלטו לאיזה ענין שהוא, דהרי פשוט שאין
חיוב להציל נפש, כשפעולת הצלה תעשה את האדם
ל"גברא קטילא". וק"ל.

(יעיין בארוכה בלקו"ש חלק ל"ח עמ' 127 ואילך)

מצוות התלויות בגבולות הארץ

צו את בני ישראל... זאת הארץ אשר
תפול לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתיה
לפי שהרבה מצוות נהוגות בארץ ואין נהוגות בחוצה
לארץ הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב, לומר
לך, מן הגבולין הללו ולפנים המצוות נהוגות
(לד. ב. רש"י)

צריך להבין, מנא לי' לרש"י דהטעם על זה
ש"הוצרך לכתוב" גבולי הארץ הוא בכדי לידע
איזהו מקומן של ה"מצוות הנהוגות בארץ", דלכאורי'
בפשש"מ הוצרך לכתוב זאת לדעת בנוגע לכיבוש
עצמו, עד היכן גבולות הארץ שעליהם לכובשה?

וי"ל בזה, דלכאורי' היה צריך להיות דיבור זה
ליהושע, דהלא כבר נאמר למשה שלא הוא יכניסם
לארץ (חקת. כ. יב) כ"א יהושע (פנחס כז. יח), והול"ל "צו
את יהושע". ועוד, דלמה נצטוו בזה כל בני ישראל
"צו את בני ישראל" והרי אין זה דבר המסור ליד
כאור"א אלא למנהיג.

ונוסף על זה, דאם היה כוונת הדיבור רק בכדי
שידעו הגבולות הצריכים לכיבוש, הול"ל "זאת
נחלתכם בארץ כנען לגבולותיה" ותו לא, ומהא
דמוסיף "אשר תפול לכם", שנתניתה להם היא
באופן ש"תפול לכם" ע"י הקב"ה (שאינו נוגע
לקביעת הגבולות), נראה שהחיוב לדעת גבולי
הארץ נוגע גם לדבר שענינו כלפי שמיא.

ולכך פי' רש"י דמה ש"הוצרך לכתוב מצרני
גבולי רוחותי" סביב הוא בנוגע לעניין הנוגע כלפי
שמיא – "לפי שהרבה מצוות נהוגות בארץ", ומובן
א"כ מה שישנו החיוב על כל אחד ואחד מבנ"י,
"צו את בני ישראל", לדעת גבולתיה עד היכן מקום
חיובם.

וא"ש גם מה שהציווי הי' ע"י משה דוקא, דכשם
שכל המצוות לפרטיהן, גם התלויות בארץ, נאמרו
ונמסרו ע"י משה – כן הוא גם בנוגע לגבולות
הארץ, שהם פרט ותנאי עיקרי בקיום המצוות, נמסרו
מהש"י ע"י משה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י"ג עמ' 122 ואילך)

שיטת הרמב"ם בפלוגתת הש"ס במנין שערי העזרה

יבאר בדרך חדשה שיטת הרמב"ם בביאור דברי רבא בש"ס בענין זה עפ"מ ש"כ בפיה"מ, ועפ"ז יתריך קושיית המפרשים שסברו דהרמב"ם פסק כאביי נגד הכלל דהלכה כרבא / יחדש דכל פלוגתת הש"ס אינה מחלוקת במציאות כמה שערים היו אלא באיזה שערים הי' גדר שער לדינא, ויבאר הנפק"מ בזה

והנה בגמ' תמיד (כו, א) גרסינן: וה' שערים הוא דהוי בעזרה, ורמינהי (מדות פ"א מ"ד ז') שערים היו בעזרה, ג' בצפון וג' בדרום וא' במזרח. אמר אביי תרי מינייהו לא צריכי שימור (פירוש, לכולי עלמא היו ז' שערים בעזרה, אלא ששנים מהם אין צריכים שימור על ידי הלויים כי הם נשמרים על ידי כהנים, והם שער בית המוקד ושער בית הניצוץ שהם בחשבון הז' שערים שבמשנה מדות שם (ראה המפרש לתמיד שם)). רבא אמר תנאי היא, דתנאי כו' אין פוחתין מ"ג גזברין כנגד י"ג שערים (גזברין הן השוערים (המפרש)), דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניא דעזרה, אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו, ואיכא תנא דאמר שבעה ואיכא תנא

א

יבא קושיית המפרשים דהרמב"ם פסק כאביי נגד רבא דתרי לא צריכי שימור, ויתריך ע"פ דבריו בפיה"מ דהך סברא אתיא גם לרבא

ברמב"ם הלכות בית הבחירה (פ"ח ה"ח): "והיכן היו הלויים שומרים כו' ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ". ומקורו במתני' ריש מדות: בג' מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד, והלויים בכ"א מקום כו' חמשה על חמשה שערי העזרה.

דאמר חמשה הוו. עכ"ל הגמרא.

י"ג כמו שבארנו בששי ממס' שקלים, ולדעת החכמים הי' המשמר על חמשה שערים מן השבעה. עכ"ל⁴. ודבריו תמוהים דלאו רישא סיפא, דפתח בדעת רבא דתנא דאמר דהלויים שומרים על "חמשה שערי העזרה" פליג אתנא דאמר שבעה שערים היו לה, וסיים כדעת אביי דגם למ"ד שבעה שערים היו לעזרה השמירה היתה רק על חמשה מהם, ותמוה איך ארכבי אתרי רכשי.

ועל כן נראה לומר, דס"ל להרמב"ם דאביי ורבא לא פליגי בדין שמירת מקדש (היינו במספר המקומות ששמרו הלויים), וכולי עלמא מודי שהשמירה היתה רק על חמשה שערים, היינו דגם רבא ס"ל שגם לתנא שהיו שבעה שערים מכל מקום לא היתה השמירה אלא על חמשה מהם (דלהכי לא אשכחן תנא דס"ל שיש יותר מכ"א מקומות ששמרו הלויים), וכל פלוגתתם אינה אלא במספר השערים שהיו בעזרה, דלאביי לכולי עלמא שבעה שערים היו לה, ולדעת רבא פליגי תנאי במספר השערים, אי חמשה הוו או שבעה (ואיכא גם למ"ד שמונה הוו) אבל גם למ"ד שבעה היו מודה שהשמירה היתה רק על חמשה מהם דתרי מינייהו לא צריכי שימור.

ומעתה אתי שפיר פסק הרמב"ם בס' היד גם לדעת רבא, ורק שלא פסק כתנא דריש מדות דרק חמשה שערים הוו בעזרה אלא כאידך תנא דשבעה שערים היו, אלא דשנים מהם אין צריכים שימור (וכנ"ל שגם רבא ס"ל הכי), והטעם שפסק דוקא כתנא זה הוא לפי שכן היא דעת רבים כמ"ש כבר בפיה"מ.

ונמצא, דסברא זו דתרי מינייהו לא צריכי שימור כי הם נשמרים על ידי הכהנים היא שיטת אביי, אבל רבא ס"ל דפלוגתא דתנאי היא כמה שערים איכא בעזרה, שהרי בלאו הכי מציינו תנא דס"ל שיש שמונה שערים בעזרה, ותנא דמתני' ס"ל דרק חמשה שערים היו בעזרה. ומזה נמצא, לכאורה, לדעת רבא הנך תנאי דס"ל דשבעה או שמונה שערים היו סברי נמי דהלויים שמרו על כולם.

וכבר עמדו במפרשים (עיין בהר המור' להל' ביהב"ח שם. ועוד) שהרמב"ם פסק הכא כדעת אביי ממש, דשבעה שערים היו לעזרה (והכי נמי כתב להדיא לעיל פ"ה ה"ד: "ושבעה שערים היו לה"¹), אלא דתרי מינייהו לא בעי שימור כיון דכבר נשמרים היו ע"י הכהנים (וכפירוש המפרש הנ"ל בדברי אביי²). ותימה, אמאי פסק כאביי נגד רבא, הא אביי ורבא הלכה כרבא חוץ מביע"ל קג"ם³ (ב"מ כב, ב).

ובמפרשים תירצו בכמה אופנים, אך באמת יעויין בפירוש המשניות דילי' ריש מדות שכתב בזה"ל: ומה שאמר כאן חמשה שערי העזרה הוא לדעת ת"ק לפי שיש מן התנאים מי שאמר חמשה שערים היו לעזרה והוא המדבר כאן, ויש מי שאמר ז' והיא דעת רבים, ויש מהם שאמר

(1) ועד"ז כתב בהל' כלי המקדש פ"ז הי"ז.

(2) וברבינו גרשום, פי' הרא"ש, ר"ש (ריש מדות), ועוד – פירשו באופן אחר. וראה משנה למלך להל' ביהב"ח פ"ח ה"ד.

(3) ועיין פרשי' פסחים עו, ב ד"ה אמר לך, ועוד. וראה אנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה סכ"ו, וש"נ. וראה שם הדעות האם רק כחשוקלים בדין כלל הוא או בכ"מ.

(4) ועיין ג"כ עד"ז בפ"י הרע"ב שם.

ב

יקשה דלפ"ז שיטת רבא בש"ס נמצאת תמוהה, מאיזה סברא לא פירש כאביי דברי המשנה

איברא, דהדברים תמוהים לכאורה לפרש כן בסוגיין, דמאחר דאמרינן דגם לרבא מ"ד שבעה שערים היו לה מודי דהשמירה היתה רק על חמשה מהם, שוב מאי דוחקי' לרבא לאפושי פלוגתא ולומר דתנא שאמר "חמשה על חמשה שערי העזרה" פליג אמ"ד שבעה היו (וג' דיעות יש כאן), וכיון דאיהו נמי אזיל עם הסברא דתרי לא צריכי שימור, ומאיזה סברא נמנע מלפרש כאביי לגמרי דהאי תנא דאמר ה' שערים איירי רק בדין שמירה (שהיתה לכולי עלמא רק על חמשה שערים).

ובאמת בדבריו בפירוש בפיה"מ עולה ובאה יותר תמי' זו לעין הלומד, דהתם הזכיר להנך תרי מילי בחדא מחתא, כנ"ל, דמבאר שהתנא דמשנה הראשונה ס"ל דחמשה שערים היו בעזרה (כתירוצו של רבא), ותיכף הוסיף שגם חכמים שאמרו שבעה שערים היו בעזרה ס"ל ש"הי' המשמר על חמשה שערים מן השבעה", ומעתה יקשה כל מעיין, דכיון שגם "לדעת החכמים הי' המשמר על חמשה שערים כו" א"כ למה לנו למיקם המשנה דעל חמשה שערי העזרה כמ"ד חמשה שערים היו לעזרה, ולא כדעת חכמים ("דעת רבים") שאמרו ש"הי' המשמר על חמשה שערים כו" – כמו דס"ל להרמב"ם גופי' להלכתא בספר היד החזקה?⁵

ג

יבאר בדרך מחודשת בפלוגתת הש"ס איך לא נחלקו במציאות כמה שערים היו אלא איזה מהשערים הי' קרוי שער, ויבאר הנפק"מ לדינא

והנראה בזה, בהקדם קושיא ודקדוק בלישנא דהך מתניתין, "שבעה שערים היו בעזרה כו", הא כיון שכבר מנה התנא תיכף בסמוך כל שבעת השערים – "שער הדלק וכו" – שוב למה לו להתנא להקדים ולהודיע המנין "שבעה שערים כו", וכמו שמקשה הש"ס כהאי גוונא בכמה דוכתין (ראה שבת סט, א. ושי"ט): מנינא⁶ למה לי?

והנה, התוס' (כתובות קו, א. וכן הוא בפירוש הרא"ש תמיד שם) הקשו אדברי רבא שהביא ראי' מברייטא דאיכא פלוגתא דתנאי במספר השערים, דאמאי מיייתי רבא הנך תנאי מברייטא ולא הביא ממתניתין דמדות (פ"ב מ"ו) דתנן התם "וי"ג השתחויות היו שם [בעזרה], אבא יוסף חנן אומר כנגד י"ג שערים כו", הרי להדיא במשנה דאיכא תנא שס"ל די"ג שערים היו בעזרה. ותירץ רבינו תם דלעולם ס"ל לההוא תנא דז' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים. ובמשנה מדות פ"ב הנ"ל חשיב י"ג דכנגד כולם תקנו השתחויות, אבל תנא דמדות (פ"א מ"ד) לא חשיב אלא

גם ברמב"ם הל' ביהב"ח פ"ח שם: "חמשה שערי העזרה" ולא "משערי".

6 ראה ג"כ "ליקוטים" למשניות מדות שם מ"ג וד' (משושנים לדוד). וראה ג"כ באר שבע לריש תמיד.

7 אף שבדוחק י"ל דמרמז למספר גזברין כו' (תמיד כז, א).

5 ושמא י"ל שדיוק הרמב"ם (והרע"ב) הוא מלשון המשנה "חמשה שערי העזרה" ולא "משערי". וראה שנויי נוסחאות במשניות שם. מלאכת שלמה שם. אבל

פלוגתא במציאות כמה שערים היו שם, וכבר קבעו דאי אפשר לפלוגתא במציאות (ראה שד"ח כללים מע' המ"ם כלל קסד), אלא באמת לכו"ע היו שם י"ג שערים (כמובא במשנה הנ"ל) והמחלוקת היא רק כמה מבין י"ג השערים ה' להם דין שער – ה', ז', ח' או י"ג.¹⁰

ונפקא מינה טובא לדינא אם דין שער עליהם או לאו – להך דינא גופא אי בעי שמירה או לאו.¹¹ ובאמת גם מבלעדי זאת יש לחדש נפקותא אם שער הוא או לאו, דהנה יעויין שבועות (יג, ב) טמא שנכנס דרך גגין להיכל פטור שנאמר ואל המקדש לא תבא דרך ביאה אסרה תורה. ובמנחות (כו, ב) והאי דכתב אל פני הכפורת למעוטי דרך משופש כו', וברש"י: "כגון שחתר החומה של לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא נכנס בפתח שבמזרח שיהא פניו למערב", ועיין בתוס' שם דתיפוק ל' שאינו דרך ביאה. ומעתה י"ל דרק כניסה לעזרה דרך אחד מהשערים שיש לו דין שער הוי "דרך ביאה"¹².

10 ולשון פיה"מ להרמב"ם (שהובא לעיל בפנים): "שיש... מי שאמר חמשה... ויש מהם שאמר ז'... ויש מהם שאמר י"ג". וראה גם ירושלמי שקלים שם: מתניתין אבא יוסה... ברם כרבנן כו'. וע"פ המבואר בפנים שהפלוגתא היא בדין (ולא במציאות) – צריך לומר, שפירוש "ויש מהם שאמר י"ג" הוא שלכולם ה' דין שער.

11 ראה פי' הרא"ש תמיד כו, ב (ד"ה הא כיצד): ומדקרי להו שערים אלמא גדולים היו וצריך כל חד מינייהו שימור לחודי'.

12 ועוד יש לומר בנוגע למזווה, דמעיקר הדין לולא הילפותא (יומא יא, ב) מה מת שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קודש, ה' הדין שדוקא שערים שדינים דין שער חייבים במזווה, וכמו שנאמר "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

וראה יומא שם, רע"א: "כל השערים כו' לא ה' להם

הגדולים שהיו שומרים שם, ולהכי מייתי רבא הך ברייתא די"ג שערים היו כנגד י"ג גזברין דכיון דהי' ממונה (גזבר) על כל שער שמע מינה דשערים גדולים קחשיב (ולתנא זה ח' שערים גדולים (מתוך ה"ג) היו בעזרה).

עכ"פ שמעינן מהכא דלדעת ר"ת גם מ"ד דשבעה שערים היו לה ס"ל די"ג שערים היו בעזרה אלא שכמה מהם היו קטנים ולא נקראו בשם שערים שיחול עליהם דין שמירה. ומעתה יש ליישב לשון המשנה "שבעה שערים היו בעזרה", אף שהתנא הולך ומפרטם וזיל גמור, דעל פי הנ"ל אתי שפיר, כי מאחר שבפועל היו יותר משבעה פתחים ושערים על כן הוזקק התנא לקבוע ולהדגיש כמה מהם⁸ ה' להם דין שער?⁹

ושוב נמצא, דהאי דאשכחן כמה דעות במספר שערי העזרה – חמשה, שבעה (ככהנך מתניתין דלעיל), שמונה (כמתני' תמיד כו, א) או שלשה עשר (כמתני' שהזכיר הרמב"ם בפיה"מ, כנ"ל – מדות פ"ב מ"ו. שקלים פ"ז מ"ג) – לאו היינו

8 ועוד י"ל דנקט מניינא להשמיענו שדין שער לא חל אלא אכולם יחד, על דרך דמצינו גבי שש ערי מקלט דילפינן מ"ש שש ערי מקלט תהיינה, "עד שיהיו ששתן קולטות כאחת" (משנה מכות ט, א), וכך בנדר"ד ששבעת השערים הם חפצא אחת ודין שער חל רק אכולם כאחד.

9 עד"ז יש לתרץ מניינא דמשנה ג' "חמשה שערים היו להר הבית", אבל עפ"מ ש"במנ"ח (מצוה סג) דהדין ד"דרך ביאה" הוא רק במקדש ולא בהר הבית – נפק"מ זו (דלהלן בפנים) אינה בשערים דהר הבית.

ומניינא דמשנה א' – "בג' מקומות כו' כ"א מקום כו'", ובמשנה ד' – "ג' בצפון וג' בדרום וא' במזרח", ועוד – י"ל כי מקראי ילפינן רק שצ"ל שמירה בכ"כ מקומות, שכהנים ולוים בנפרד (תמיד כו, א) וכמה בצפון וכו' (תמיד כו, א) – ולהעיר משינוי הסדר במשנה להסדר בקרא (דה"א כו, יז). ולהעיר משו"ת צ"צ חאו"ח סס"ז.

אלא על חמשה שערי העזרה הוא מחמת כי תרי מינייהו לא צריכי שימור, והיינו [דאין זאת שלא היו חייבים בשמירה, אלא] – כהסברת הרמב"ם – "שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ" היינו ששני השערים נשמרים כבר ע"י הכהנים.

ומיושבים היטב דברי הרמב"ם בפירוש המשניות הנ"ל בביאור דעות התנאים, דגם התנא דשבעה שערים היו בעזרה מודה שהשמירה היתה רק על חמשה מהם, וסרה קושייתנו דמאחר שגם לרבא פירוש דברי התנא "שבעה היו" הוא שהם שערים חשובים המחוייבים בשמירה אמאי היתה השמירה רק על חמשה מן השבעה – כי כנ"ל אין זו קושיא והא דתרי מינייהו לא בעי שמירה אין הפירוש שהם פטורים משמירה, אלא שאין צריכים שמירה על ידי הלויים כי הם שמורים ועומדים על ידי הכהנים.

וזהו פלוגתת התנאים (לדעת רבא) אי חמשה הוּו או שבעה הוּו, דפליגי מאיזה טעם השמירה היא רק על חמשה שערים, דלתנא קמא הוא לפי שרק חמשה שערים יש להם דין שער, היינו שמעיקרא חובת שמירה חלה רק אחמשה הללו ושאר כל השערים פטורים מחובת שמירה לפי שאינם שערים חשובים, משא"כ למ"ד שבעה היו כולם חייבים בשמירה שהרי לכולם יש דין שער (וכנ"ל בארוכה שזהו פירוש דברי התנא "שבעה שערים היו בעזרה"), אלא ששנים מהם אין צריכים שמירה על ידי הלויים כי שמורים הם בדרך ממילא על ידי שמירת הכהנים.

והרמב"ם בס' היד פסק כתנא דשבעה

ד

עפ"ז יבאר שפיר איך פירש הרמב"ם להך סוגיא

ומעתה נבוא לבאר היאך למד הרמב"ם הך סוגיא דאביי ורבא, דס"ל להרמב"ם דכדברים האלו נמי כוננת רבא באמרו תנאי היא, דאין רצונו לומר שיש פלוגתא במציאות כמה שערים היו בעזרה, כי לכו"ע היו י"ג פתחים ושערים (כמפורש במשנה כנ"ל), וכל פלוגתת התנאים היא רק בדין, היינו כמה מי"ג השערים יש להם דין שער להתחייב בשמירה, דרק שערים חשובים שיש להם דין שער נתחייבו בשמירה.

והיינו דאמר רבא "איכא תנא דאמר תמניא . . שבעה . . חמשה הוּו", פירש דפליגי לכמה מי"ג השערים הי' להם דין שער, ובזה רצה רבא לתרץ מה שתנא דמשנה קמייטא קאמר דהשמירה היתה רק על חמשה שערי העזרה – אע"פ שבאמת היו י"ג שערים – לפי דאיהו סבר שרק לחמשה שערים הללו הי' דין שער (ו"חמשה הוּו" היינו דהוּו שערים שיש להם דין שער); ותנא דאידך מתני' דקאמר "שבעה שערים היו בעזרה", ס"ל דשבעה (מתוך י"ג השערים) הי' להם דין שער, וממילא – כולם בכלל חייב שמירה. ומה שהשמירה לא היתה

מזוזה חוץ משער נקנור כו" (וברמב"ם הל' מזוזה פ"ז ה"ו: חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו).

וראה תשובת הרמב"ם (נעתקה בכס"מ להל' מזוזה שם ה"ה) שעיקר המצוה לא תלה אותה אלא בשער כו'. וראה תשובת ר"א בן הרמב"ם בס' ברכת אברהם ס' מא.

ובאמת נפק"מ מהנ"ל גם להלכה ממש, כשבונה בית וחומות צורת מקדש וחומות שלו (אלא שמשנה בקומתו וכיו"ב – שמעכב במקדש ולכן מותר לבנותו – ראה נ"כ שו"ע יו"ד סו"ס קמא) ואינו שייך לחיוב מזוזה.

דאין הלויים שומרים על שני שערים אלה הוא לפי ששמירת הכהנים היא (לא רק בבית הניצוץ ובבית המוקד, אלא) גם "על שער המוקד"¹⁴ ועל שער הניצוץ.

פירוש: בדין השמירה בבית המוקד ובבית הניצוץ יש ב' דינים: א) חיוב השמירה מחמת הבית (כמו בית אבטינס) – שזה שייך לכהנים; ב) מחמת השערים שבהם – שזה שייך (בעיקר) ללויים, אלא דכיון שע"י שמירתם של הכהנים בבית המוקד ובבית הניצוץ ישנה בדרך ממילא שמירה (גם) על שער המוקד ושער הניצוץ, להכי לא הוצרכו הלויים לשמור עליהם¹⁵.

ועפ"ז י"ל דזהו יסודו של רבא לפרש דתנא שאמר "חמשה על חמשה שערי העזרה" פליג אמ"ד שבעה היו, דהנה בתחילת המשנה מיירי התנא בכל המקומות שהי' על הכהנים והלויים לשמור, וז"ל המשנה: "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד והלויים כו' חמשה על חמשה שערי העזרה", ואת"ל שגם הך תנא מודה דשבעה היו, היינו שלכולם הי' דין שער וחלה עליהם חובת שמירה, איך יתכן שסתם דבריו ולא פירש אפילו ברמז כיצד נתקיימה חובת שמירה בתרי שערים אחרים (שהרי דין שמירת הכהנים בבית הניצוץ ובבית המוקד שמזכיר בראש דבריו אינה ענין לדין שמירת הלויים על שער המוקד כנ"ל). ועוד סברא

שערים היו בעזרה, וכולם נתחייבו בשמירה, והא דכתב "שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ" אתי כרבא (וכדמוכח מפירוש המשניות שלו), כנ"ל באורך.

ה

יוסיף עפ"ז טעם לדיוק לשון הרמב"ם דלא כלשון הש"ס

ומה מאד יונעם לפי זה דיוק לשון הרמב"ם בס' היד "ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ" (וכן הוא לשון המפרש לתמיד, כנ"ל), דלכאורה צע"ק לשון הרמב"ם "על שער המוקד ועל שער הניצוץ", דהלא שמירת הכהנים היתה (כלשון המשנה ריש תמיד וריש מדות והובא ברמב"ם לעיל הלכה ה') "בבית הניצוץ ובבית המוקד", ובאמת הם שני חיובים שונים, דהלויים נקראו "שוערים" כי חובת שמירתם היא על שערי המקדש, משא"כ חובת השמירה של הכהנים אינה ענין לשערי המקדש¹³ דוקא אלא שמירת הבית עצמו, שלכן דייק במשנה שהכהנים שומרים "בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד", שאין זה רק קביעת מקום עמידת הכהנים השומרים אלא שזהו חיוב שמירתם, לשמור את הבית בג' בתים הללו.

אלא שהרמב"ם הוצרך לכך, כי מאחר דקיי"ל דשבעה שערים היו בעזרה על כרחק צ"ל שכולם נתחייבו בשמירה, ועל כן הוצרך לפרש דהא

14) וצע"ק דהא כהן שעבד עבודת לוי ה"ז בל"ת (רמב"ם הל' כלי המקדש ספ"ג).

15) ועצ"ע במשנה מדות פ"א מ"ה "והלויים מלמטן דלא כפיה"מ (מ"א) ודלא כבה"ל ביהב"ח (פ"ח ה"ח) ודלא . . . כאביי! והרמב"ם לא הביאו. וראה משנה למלך הל' ביהב"ח פ"ח ה"ד. ועוד. ויש להאריך בכ"ז. ואכ"מ.

13) בענין ל' הרמב"ם "על שער המוקד": במדות שם מ"ה "שלישי לו בית המוקד". אבל עדיין קשה שינוי הלשון ברמב"ם. ובמלאכת שלמה (מדות שם) מביא גירסא "שער בית המוקד" וכותב ע"ז: "כך מצאתי כו' והנאני".

לקראת שבת

כג

ובספר היד פסק הרמב"ם כמ"ד שבעה
שערים היו בעזרה (דדעת רבים הוא כנ"ל),
והגם שהעתיק לשון המשנה "ועל חמשה שערי
העזרה", פירש תיכף את דבריו דלא כהאי תנא:
"שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל
שער הניצוץ", כנ"ל. וק"ל.

בזה, דכבר קבעו¹⁶ שבמקום שאפשר לומר
דתנא דוקא קאמר ופירש דבריו לא אמרינן
דדבריו נאמרו לאו דוקא וסתם ולא פירש וכו'.
ולכן פירש רבא דתנא זה דסתם שהשמירה על
חמשה שערי העזרה ס"ל דרק חמשה היו שיש
להם דין שער¹⁷.

16) עיין תה"ד הובא בט"ז שו"ע או"ח סשי"ט סק"ב.

וראה דרכי שלום כללי הש"ס סי' שכ מתוד"ה יבמות
כו, א. ועד"ז אפילו בנוגע לתושב"כ ראה רש"י וירא כא,
לד: לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש.

17) ושער הניצוץ והמוקד – או שאין להן דין שער
ופטורים משמירה, או שנכללים ב"חמשה על חמשה
שערי העזרה" והלויים שומרים שם (ולא שנפטרים ע"י
שמירת הכהנים). וראה פי' הרא"ש תמיד כז, א ד"ה על ה'
שערי העזרה וד"ה אלמא. משנה למלך שם. ואכ"מ.

וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה

מה יעשה לו אדם כשהקב"ה רוצה לפרנסו

במענה על מכתבו מג' אייר. בו כותב אודות מצבו והקישויים השונים בהשגת משרה.

הנה מה שתולה זה בדתיותו שעי"ז החפשים רודפים אותו. הנה כבר ידוע ברכות המזון שהוא מן התורה אשר דוקא הקב"ה הוא זן ומפרנס את הכל ובמילא גם הוא בכלל ומה יעשה לו אדם כשהקב"ה רוצה לפרנסו, ובמילא מובן שאם ישנם קישויים בפרנסה הרי זה תלוי במעשיו ולא ברצונו של בן אדם שאין לו תשועה, וכשמוסיפין בלימוד התורה וקיום המצות אזי מוסיף הקב"ה ברכותיו הן בגשמיות והן ברוחניות וכמ"ל כל המוסיף מוסיפין לו, ואף שכל הנ"ל פשוט הוא בכל זה העליתי זה על הכתב כיון שכנראה ממכתבו לפעמים יש אצלו מחשבה שאחרים שליטה להם עליו בנוגע לפרנסתו.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תרעג)

בחיצוניות צריך לעשות כלי ג"כ בדרכי הטבע

במענה על מכתבו מא' קרח בו כותב אודות ג' סוגים בהשגת טרף לבית. הרי כבר ידוע הוראת רז"ל השוה לכל נפש (מלבד יחידי סגולה) שצריך לעשות כלי לקבלת הברכה וכמאמר הכתוב וברכך ה'א בכל אשר תעשה, וכמבואר ג"כ טעם הדבר בכ"מ בתורת החסידות ומהם בלקו"ת לרבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשו"ע (פוסק בנגלה דתורה) פרשת תצא דף ל"ז סוף ע"ב.

אף שקשין מזונותיו של אדם כקרי"ס שזהו אחד הנסים הכי גדולים בכ"ז בחיצוניות צריך לעשות כלי ג"כ בדרכי הטבע וכמבואר בלקו"ת שם, אלא שכדי להגדיל ברכות השי"ת צריך להיות חזק

לקראת שבת

כה

בבטחון ולהוסיף אומץ בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות וקיום המצות בהידור שהן הן הצנור והכלים להמשכת וקבלת ברכות השי"ת בהמצטרך.
והשי"ת יצליחו.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תשנ)

בודאי עוסק בעניני פרנסתו ככל הצריך כי הרי לפרנס את ב"ב וגם את עצמו זוהי מצות הבורא ית' ובמילא צריך לעשות בזה באמונה, ניט נאר פון יוצא וועגען אליין [לא רק בכדי לצאת ידי חובה], ועאכו"כ לא לחפוץ לרמות את הציווי וברכך ה"א בכל אשר תעשה ומובן שצריך להיות זה בלא דאגה ובהלא השתקע בזה אבל לאידך גיסא שלא חסר המעשה בפועל והשי"ת יצליחו.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תשמו)

נצרך לפרנסה בכדי שיתעסק בחינוך תשב"ר

במענה על מכתבו מכ"ז סיון. הנה נפלאתי לתוכנו של מכתבו הארוך לפ"ע ובכל עמוד ועמוד שקראתי הלאה גדלה תמיהתי יותר ויותר, כי בודאי מאמין הוא בהשי"ת ובמילא יודע שהתורה והמצות הם הצנורות והכלים לקבלת ברכת השי"ת בהמצטרך לאדם ולב"ב שיחיו וכשהצליחו בורא עולם והעמידו על חלק היפה שגם פרנסתו בגשמיות תומשך לו ע"י עסק בחינוך על טהרת הקדש היינו בקירוב לבם של בני ובנות ישראל שצריך הוא להודות על זה בכל יום ויום, הנה תמורת וחילוף זה מביט על כל הענין כאילו עושה בזה טובה... וכאילו זהו ענינם הפרטי או שהתלמידים והתלמידות הם בניהם ועל אחריותם ובמילא מהיכי תיתי אם יספיקו לו המשכורת בעתו ובזמנו (ואינו רוצה לדעת מאין וממה - כי מה זה נ"מ לו), אזי בחסדו הגדול יענה לבקשתם וילמוד עם התלמידים.

... ומ"ש אודות חיכוכים בין חברי הנהלה בין אם ישנם בין אם אינם אין זה נוגע בהנ"ל כלל כיון שקירוב לב תלמידיו עד עתה לאבינו שבשמים ה"ז זכותו והצלחתו הן בגשמיות והן ברוחניות וגם הצלחת ב"ב שיחיו ולולא שהי' נצרכים לפרנסה הרי בכלל אי ברור מי צריך לשלם למי אם הוא להנהלת... בעד האפשריות שנותנים לו להשתתף במוסד.. ומכין את הדרך לביאת משיח צדקנו ע"י הוספת אור בעולם בהבל פיהן של תשב"ר או... צריכה לשלם לו, אלא שכנראה באם לא הי' נצרך לפרנסה ספק אם הי' עוסק בענין זה, הרי מסבב הסיבות סבב שהוא יתן זמנו ומרצו והם יהיו הממוצעים בין הקב"ה הזן ומפרנס את הכל ובינו ובין ב"ב ועדיין אינני יודע אם ימצא ממוצעים יותר טובים יותר יראי שמים ויותר חרדים לדבר ה' כו'.

והנה כבר ידוע פירוש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע על הכתוב ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, בין כך ובין כך אלא שאת ובית אביך תאבדו הזכות דמצוה זו; וגם בנדון דידן כן הוא.. והספק

לקראת שבת

הוא רק אם יהי' הזכות על ידו או שעדיין לא זכה לזה וימציא השי"ת במקומו איש הטוב בעיניו לזכותו בהצלת נפשות בני ישראל ובהתקשרות באילנא דחיי לקיים ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום...

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תתט)

עמל בתורה כלי לונתנה הארץ יבולה וגו'

במענה על מכתבו מד' תמוז בו כותב שלומד ב... ויש מפריעים בעדו בטענה שהוא צריך לעזור בפרנסת הבית.

הנה הרי ידוע פסק תוה"ק שהדרך שהאיש הישראלי יקבל פרנסתו שזהו תלוי רק בהשם יתברך הזן ומפרנס לכל הרי זה בא כמש"נ אם בחקתי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, ובמילא מובן שמה שילמוד תורה וילמוד במסירה ונתינה הדרושה וכלשון רז"ל שתהיו עמלים בתורה הרי דוקא עי"ז תקוים הבטחת הקב"ה ית' ויתעלה ונתנה הארץ יבולה וגו' ברכת השי"ת בכל המצטרך לאדם ולמשפחתו. ולא כמו שאומרים שעל ידי זה שיפסיק מלימוד התורה ח"ו ירבה לו הקב"ה נתן התורה פרנסה והאריכות אך למותר.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תתיג)

טובה פעולה

אבל עלינו לדעת כי לא באנחות נושע, וכמו שכתב לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
 באחד ממכתביו הק' אלי טוב פועל אחד מאלף אנחות

הוא פועל על החנוני כי גם בעמידתו בחנותו יהי' יהודי חי, א לעבעדיקער איד

ענין נוסף בקודש והוא לימוד החסידות, הנהגה בדרך החסידות, והדרכה וחינוך של חסידות,
 אשר כל אחד מהסעיפים הללו כוללים כמה וכמה פרטים, לימוד החסידות יש בו על כמה אופנים
 לימוד עמוק ופנימי, לימוד פלפולי והעיקר הוא עבודה שבלב שהקב"ה נטע בו ענין הטבע בגי'
 אלקים, והו"ע יחוד הוי' ואלקים.

עבודה זו האמורה מתחלקת לכמה סעיפים אשר ענפיהם נושאים פרי טוב להחיות קהל
 החסידים, ד' עליהם יחיו בכל אתר ואתר, האיש שהוא עובד אלקים כפי אשר תלמדנו תורתנו הק'
 תורת החסידות הוא מביא אור וחיות פנימי בכל א' מישראל, הוא פועל על החנוני כי גם בעמידתו
 בחנותו יהי' יהודי חי, א לעבעדיקער איד וכו', וכש"כ על העוסקים התורה שיהי' לימודם ביראת
 שמים.

ידעתי כי בשעת קריאת דבריי אלה ירחף במוחו של הקורא, אבל חסיד זה אי' הוא, ובעת קריאת
 דברים האלה יעבור ברעיוני של הקורא אותן הימים, ימי העבר אשר החסידים והחסידות האירו
 פני תבל, ומקרב לב עמוק יאנח הקורא בהנחה גדולה.

לא באנחות נושע

אבל עלינו לדעת כי לא באנחות נושע, וכמו שכתב לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע באחד ממכתביו הק' אלי (אשר כן ה' דרכו בקדש בכל זמני נסיעותיו לחו"ל לכתוב לי מכתבי קדש, במ נדבר רק בעניני הדרכה (במה שהי' נוגע להנהגת ישיבת תו"ת יצ"ו) והנהגת אורחי החסידים, וסדרי עצת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע באופני העבודה, ות"ל זכיתי לרב טוב במכתבי קדש האלה) טוב פועל אחד מאלף אנחות.

במוחש אנו רואים גם בחיי איש פרטי, בזכרו על העבר נדמה לו כי אז ה' לו טוב מעתה, ובאמת אינו כן, כי גם אז היו כתמים שחרים מהולים בהטוב שהי' לו, רק כאשר חושב על העבר שוכח את הלא טוב וזוכר רק את הטוב.

וכן הוא הדין בחיי הכלל הנה גם אז היו ה' על מה להתאנות, רק שהיו עובדים הרבה בעבודת החסידות ועמדו בתוקף גדול, אשר מלבד מאורות השמים הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שהאירו פני תבל הנה גם היו חסידים גדולים, יחידי סגולה הצדיקים הרה"ג ר' אייזיק זצ"ל בדורו ואתו עמו מאות חסידים והרה"ח ר' הלל זצ"ל בדורו ואתו עמו תלמידיו, והטריח א"ע בנסיעות להורות את עם החסידים אורחות חיים, והי' חסיד נאמן מקושר אל רבינו, אשר בזה יתרון לו על הכל, באופנים כאילו החיו נפשות רבות.

כן הוא הדבר טוב פועל אחד מאלף אנחות, האנחות לחוד והפעולות לחוד, אמת הדבר כי מצבו, מצב החסידות ביחוד, עומד הוא, במצב לא טוב (וכמאמר החסיד ר' גרשון דב זצ"ל (תלמידו של ר' הלל זצ"ל) שלעכט טאר מען ניט זאגין, אבער ביטער מעג מען יע זאגין, א ביטערער רעצעפט [דברים רעים אסור לומר, אבל דברים מרים מותר לומר, "מרשם" מר]) אבל עוד טרם ידענו, מי האשם בזה, האם לא אנחנו בעצמנו.

ברית כרותה לעבודה

וכשאני לעצמי הנני חושב כי האשמה תלויה בנו, כלומר בהעדר ההתעסקות הראויה להיות מצדנו, אשר איש את רעהו יעזור, איש את רעהו יתדבר, איש את רעהו יעזרו וכולנו יחדיו ללכת שלובי זרוע בדרך הסלולה אשר סללו לנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

לב ישראל פתוחה היא לכל דופק ומעורר לתורה ועבודה. ומה גם אנ"ש שי' וגם אלו אשר רק אבות אבותיהם דרכו על מפתן היכלי קדש הקדשים הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הנה הזיק החסידות מתנוצץ בקרבם פנימה, ובהפחה טובה יתלהב שביב אש החסידות הנוזל בעורקי דמיהם ולאט לאט יתקרבו עצם אל עצם וירקמו בשר ועור ויהי לנפש חיה.

ברית כרותה לעבודה ויגיעה שאינן חוזרות ריקם ח"ו, ובחיים היומי אנו רואים אשר בכל אתר ואתר אשר ישנו אחד מן המעוררים בדרכי נועם בקירוב הדעת ובשפה ברורה, המביט על הטוב

כט

לקראת שבת

ובראשית העבודה מעלים עין מהלא טוב אשר כן היא דרכה של עבודה להאריך במידות טובות עד אשר נותנים כח ועוז בהפחת רוח חיים בקרב המחונך והמודרך אשר יוכל להגביר הטוב על הלא טוב.

(אגרות קודש ח"ב עמ' סט ואילך)

